

С. Э. Кириленко

Архитектура и технология наполнения реферативной базы данных «Украиника научная»

Приведены основные цели разработки интегрированных информационных систем. Освещены принципы и технология представления информации в реферативной базе данных «Украиника научная». Спроектирован технологический цикл создания реферативной БД «Украиника научная» и ее печатного издания УРЖ «Джерело».

Ключевые слова: реферативная БД «Украиника научная», УРЖ «Джерело», информационная система, база данных Scopus, технологический цикл.

S. E. Kyrylenko

The Architecture and Technology of Filling the Abstract Data Base «Ukrainika Naukova»

The main goals of integrated informational systems development are considered. The principles and technology of presenting information in the abstract data base «Ukrainika Naukova» are revealed. The technological cycle of creation of the abstract data base «Ukrainika Naukova» and its published edition UAJ «Dzherelo» is outlined.

Key words: abstract data base «Ukrainika Naukova», UAJ «Dzherelo», informational system, data base «Scopus», technological cycle.

УДК 002.63(477):002.1-028.14:004.6

С. В. Добровська,

молод. наук. співроб.

Інституту проблем реєстрації інформації НАН України

**НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ
РЕФЕРАТИВНОЇ БАЗИ ДАНИХ «УКРАЇНІКА НАУКОВА»**

Висвітлено принципи та динаміку наповнення реферативної бази даних «Україніка наукова», напрями її використання. Наведено дані з випуску тематичних серій УРЖ «Джерело».

Ключові слова: реферативна база даних «Україніка наукова», пошук інформації, наукометричне дослідження, УРЖ «Джерело».

Постановка проблеми. Провідне місце серед інформаційних ресурсів у сфері інформаційно-бібліографічного обслуговування посідають бази даних (БД), які забезпечують високу повноту та оперативність відображення матеріалів. БД необхідні як для ретроспективного інформування користувачів

за разовими та постійно діючими запитами, так і для наукометричних досліджень, а також для оцінювання та встановлення наукових контактів у світовому співтоваристві вчених. Реферативні бази даних можна використовувати для вивчення інформаційних потреб науковців з метою виявлення інформаційної значущості галузей науки, ознайомлення з результатами останніх наукових досліджень для виявлення їхнього впливу на подальший розвиток науки, для перевірки достовірності нового результату іншими вченими, усунення дублювання вже отриманого знання.

Створення і постійне оновлення баз даних реферативної інформації є одним із ефективних способів інформаційного забезпечення наукових досліджень. У світі функціонує понад 1000 баз реферативної інформації. У деяких із них представлено найбільш авторитетні загальнонаукові видання (8–20 тис.) з усього світу, інші є вузькотематичними. Останнім часом все більше держав починають створювати системи реферування національних видань. Такі системи реферування наявні в КНР, Австралії, Норвегії, Казахстані, Грузії та інших країнах.

Аналіз наукових досліджень. В Україні питання використання інтегрованої БД «Україніка наукова» постають регулярно, проте на особливу увагу заслуговує публікація Н. Я. Зайченко, у якій висвітлено роль реферативної БД «Україніка наукова» як складової порталу та перспективи розвитку вітчизняної системи реферування. Наведено значення показників Індексу інтегрованості періодичного видання в систему наукових комунікацій [2]. У праці В. П. Рибачука наведено статистичні й бібліометричні характеристики бібліографії наукових праць українських учених антарктичної проблематики, опублікованих у вітчизняних і закордонних виданнях протягом 1997–2007 рр. Інформаційну базу дослідження становлять 1236 бібліографічних описів, отриманих в результаті здійсненого бібліографічного пошуку [4].

Мета статті – розкрити принципи та динаміку створення реферативної бази даних «Україніка наукова», напрями її використання.

Основна частина. Реферативна БД «Україніка наукова» є унікальною на просторах України. Принциповою відмінністю її від інших є представлення рефератів різногалузевих наукових статей, опублікованих в періодичних виданнях України (табл. 1) [3].

Метою використання реферативної бази даних «Україніка наукова» є формування інформаційного ресурсу та вдосконалення технологій пошуку інформації в базі даних рефератів наукових видань України. У зазначеній БД необхідно забезпечити не тільки представлення десятків тисяч рефератів з усіх сфер наукових досліджень, що проводяться у науково-дослідних установах України, але й можливість пошуку необхідної інформації за багатьма показниками. Крім цього, потрібно створити умови для використання інформації з БД. Проведення робіт з формування бази даних рефератів наукових видань України дозволить надати дослідникам необхідну інформацію для ефективного проведення досліджень, у тому числі наукометричних, визначення пріоритетних напрямів розвитку суспільства [1]. Реферативна БД використовується також для підготовки та випуску тематичних серій Українського реферативного журналу (УРЖ) «Джерело» (друкованих і CD-ROM копій), підтримки доступу он-лайн до реферативної інформації за допомогою глобальних комп'ютерних мереж. Це сприяє розвитку єдиної національної системи реферування наукової інформації України: розширенню корпоративних зв'язків із провідними бібліотечними, інформаційними, науковими, науково-освітніми і видавничими установами та поглибленню взаємодії наукових і науково-освітніх установ із суспільством. Із 2007 р. до корпоративного проекту створення РБД приєдналася Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, яка на сьогодні здійснює підготовку реферативних матеріалів із 39 наукових видань України.

Загальнодержавну реферативну БД було встановлено на Інтернет-вузлі НБУВ (<http://www.nbuv.gov.ua/>), і кожен бажаючий може нею користуватися. Інформація в БД поновлюється щомісяця та стає доступною користувачам мережі Інтернет ще до виходу з друку УРЖ «Джерело».

Статистика свідчить, що щоденне звернення до реферативної бази даних становить у середньому 1 230 запитів, що відповідає 370 ір-адресам. Кількість звернень до РБД постійно зростає.

Таблиця 1

Розподіл публікацій у РБД «Україніка наукова» (2011 р.)

Видовий розподіл публікацій			
Статті з журналів і збірників наукових праць			60%
Монографії			22%
Автореферати дисертацій			18%

Галузевий розподіл публікацій			
Медицина. Медичні науки	16,5%	Історія. Історичні науки	4%
Економіка. Економічні науки	13%	Філософія. Психологія	3%
Культура. Наука. Освіта	8,5%	Науки про Землю	2,5%
Держава і право. Юридичні науки	7%	Енергетика	2,5%
Електроніка. Комп'ютерна техніка	5,5%	Хім. і харчові технології	2%
Технологія металів. Машинобуд.	5%	Хімічні науки	2%
Сільське та лісове господарство	4,5%	Транспорт	2%
Математика. Механіка	4,5%	Політика. Політичні науки	2%
Філологічні науки	4,5%	Будівництво	1,5%
Фізика. Астрономія	4%	Соціологія. Демографія	1%
Біологічні науки	4%	Інші галузі	0,5%

На сьогодні в БД реферується майже 90 % наукових журналів НАН України, укладено інформаційні угоди із 45-ма ВНЗ України, які бажають реферувати свої видання та надавати інформацію в електронному вигляді.

Пошук у БД «Україніка наукова» здійснюється шляхом введення пошукових термінів (прізвищ авторів, редакторів та укладачів творів друку; слів із назв публікацій і текстів рефератів; року видання), за тематичними розділами, що обираються з меню, а також за індексами рубрикатора НБУВ (рис. 1).

Автор
 Слова з назви публікації
 або тексту реферата
 Тематичний розділ
 Рік видання
 Вид документа
Індекс Рубрикатора

Рис. 1. Розширений пошук у реферативній базі даних «Україніка наукова»

Динаміка наповнення реферативної БД за останні роки позитивна (діагр. 1).

Діаграма 1

Як уже зазначалося, інформаційні ресурси реферативної БД використовуються для випуску друкованого видання «Український реферативний журнал «Джерело» та його електронних копій на компакт-дисках. УРЖ «Джерело» – періодичне інформаційне видання, призначене для оперативного відображення змісту опублікованих в Україні наукових видань із природничих, технічних, сільськогосподарських, гуманітарних, суспільних та

медичних дисциплін. Видається чотири серії УРЖ за тематичними розділами наукових знань. Кожна серія є окремим друкованим виданням. Періодичність випуску УРЖ «Джерело» – шість разів на рік. За 2010 р. у чотирьох галузевих серіях надруковано 24 номери, які містять 46 452 реферати. Слід відзначити продуктивну активність у створенні рефератів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

З кожним роком кількість записів у номерах збільшується, що відповідно збільшує кількість сторінок друкованого видання (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість записів рефератів в УРЖ «Джерело» за 2008–2010 рр.

Назва серії	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Сер. 1 «Природничі науки»	6 651	6 697	8 219
Сер. 2 «Техніка. Промисловість. Сільське господарство»	9 616	10 051	13 009
Сер. 3 «Суспільні та гуманітарні науки. Мистецтво»	14 606	15 318	17 496
Сер. 4 «Медицина»	6 935	6 964	7 728
Разом	37 808	39 030	46 452

Реферативна база даних «Україніка наукова» та друковані тематичні серії УРЖ «Джерело» дають користувачам змогу:

- здійснювати ефективний пошук необхідної інформації;
- прогнозувати розвиток наукового знання в Україні на основі аналізу динаміки розширення рубрик галузевого розподілу публікацій;
- проводити наукові дослідження;
- організовувати міжнародний обмін інформацією.

Аналіз звернень до реферативної бази даних уможливорює визначення найбільш затребуваної інформації з актуальних наукових питань. Формування оперативної реферативної системи повинно стати одним із стратегічних напрямів політики в галузі інформатизації суспільства, оскільки відсутність оперативного доступу до сучасної наукової інформації призводить до

відставання в галузі нових технологій, зменшення кількості патентів і, відповідно, нестачі конкурентноспроможної продукції.

Висновки. Отже, можна констатувати, що в результаті цілеспрямованої аналітико-синтетичної обробки публікацій українських учених і спеціалістів, а також доступних джерел зарубіжних авторів за пріоритетними напрямками науки та техніки в Україні створено сучасні інформаційні продукти, що дозволяє надавати якісні інформаційні послуги в науково-технічній сфері країни. Сформовані інформаційні ресурси вирізняються тематичною та проблемною спрямованістю і представлені в електронному та друкованому вигляді.

Література

1. *Добровська, С. В.* Концептуальні засади організації та формування загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» / С. В. Добровська, С. Е. Кириленко // Матеріали VIII Міжнародної науково-технічної конференції «Електронні інформаційні ресурси: проблеми формування, розповсюдження, захисту та використання» (Київ, УкрІНТЕІ, 9–10 жовтня 2008 р.). – К., 2008. – С. 130.

2. *Зайченко, Н. Я.* Загальнодержавна реферативна БД «Україніка наукова» як інформаційна складова порталу «Наукова періодика України» / Зайченко Н. Я. // Матеріали міжнародного форуму «Проблеми розвитку інформаційного суспільства» (Львів, 7–9 жовтня 2009 р.). – Л., 2009. – С. 50–55.

3. *Кириленко, С. Е.* Розвиток технології представлення інформації в реферативній базі даних «Україніка наукова» / С. Е. Кириленко, С. В. Добровська // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, НБУВ, Асоц. б-к України. – К., 2011. – Вип. 31. – С. 137–145.

4. *Рибачук, В. П.* Бібліометричний профіль досліджень України в Антарктиці: публікації 1997–2007 років / В. П. Рибачук, Н. Г. Віденіна // Укр. антаркт. журн. – 2007/2008. – № 6/7. – С. 242–255.

С. В. Добровская

Направления использования интегрированной реферативной базы данных «Украиника научная»

Освещены принципы и динамика наполнения реферативной базы данных «Украиника научная», охарактеризованы направления ее использования. Приведены данные по выпуску тематических серий УРЖ «Джерело».

Ключевые слова: реферативная база данных «Украиника научная», поиск информации, наукометрическое исследование, УРЖ «Джерело».

S. V. Dobrovska

The Directions of Use of the Integrated Abstract Data Base «Ukrainika Naukova»

The principles and dynamics of the data base «Ukrainika Naukova» filling, directions of its usage are considered. Data on the publication of thematical series of UAJ «Dzherelo» are provided.

Key words: abstract data base «Ukrainika Naukova», search of information, scientometrical research, UAJ «Dzherelo».

УДК 002.63(477):002.1-028.14:004.6

I. В. Балагура,
аспірантка Інституту проблем реєстрації інформації НАН України

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
РЕФЕРАТИВНОЇ БАЗИ ДАНИХ «УКРАЇНІКА НАУКОВА» ТА
РЕФЕРАТИВНОГО ЖУРНАЛУ «ДЖЕРЕЛО»**

У статті проаналізовано критерії оцінювання реферативних ресурсів; представлено міжнародні реферативні ресурси та визначено основні напрями їхнього розвитку. На основі аналізу надано рекомендації з удосконалення реферативної бази даних «Україніка наукова» та реферативного журналу «Джерело».

Ключові слова: *реферативна база даних, реферативна інформація, програмне забезпечення, реферативний журнал «Джерело», реферативна база даних «Україніка наукова», РЖ ВІНІТІ, реферативний ресурс Scopus.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток наукової інформації зумовив появу значної кількості реферативних журналів. Крім того, з розвитком глобальної мережі Інтернет у середині ХХ століття з'явилися електронні реферативні бази даних. Сьогодні в умовах конкуренції та за великого обсягу інформаційних джерел реферативний журнал повинен відповідати значній кількості вимог, які забезпечують якість, повноту та зручний пошук інформації.

Метою статті є аналіз провідних реферативних ресурсів; головним завданням – визначення основних напрямів подальшого розвитку реферативної бази даних (БД) «Україніка наукова» та реферативного журналу (РЖ) «Джерело».